

Sponsored by friends of David Wachs ז"ל in his memory

לעי"נ דוד בן מרדכי שמואל ז"ל

שמות פרק לד

(כט) ויהי ברדת משה מהר סיני ושני לוחות העדות בידי משה ברדתו מן ההר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדרבו אתו: (ל) וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו ויראו מגששת אליו: (לא) ויקרא אליהם משה וישבו אליו אהרן וכל הנשאים בעדה וידבר משה אליהם: (לב) ואחרי כן נגשו כל בני ישראל ויצום את כל אשר דבר יקוק אתו בהר סיני: (לג) ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה: (לד) ובבא משה לפני יקוק לדבר אתו יסיר את המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל בני ישראל את אשר יצוה: (לה) וראו בני ישראל את פני משה כי קרן עור פני משה והשיב משה את המסוה על פניו עד באו לדבר אתו:

רש"י

(כט) ויהי ברדת משה - כשהביא לוחות אחרונות ביום הכפורים: **כי קרן** - לשון קרנים, שהאור מבהיק ובולט כמין קרן. ומהיכן זכה משה לקרני ההוד, רבותינו אמרו מן המערה, שנתן הקדוש ברוך הוא ידו על פניו, שנאמר (שמות לג כב) ושכותי כפי: (ל) ויראו מגששת אליו - בא וראה, כמה גדולה כחה של עבירה, שעד שלא פשטו ידיהם בעבירה, מהו אומר (שמות כד יז) ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל, ולא יראים ולא מזדעזעים: ומשעשו את העגל, אף מקרני הודו של משה היו מרתיעים ומזדעזעים: (לא) הנשאים בעדה - כמו נשיאי העדה: **וידבר משה אליהם** - שליחותו של מקום, ולשון הווה הוא כל הענין הזה: (לב) **ואחרי כן נגשו** - אחר שלמד לזקנים, חוזר ומלמד הפרשה או ההלכה לישראל. תנו רבנן כיצד סדר המשנה, משה היה לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן, שנה לו משה פרקו, נסתלק אהרן וישב לו לשמאל משה, נכנסו בניו, שנה להם משה פרקם, נסתלקו הם, ישב אלעזר לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן, נכנסו זקנים, שנה להם משה פרקם, נסתלקו זקנים ישבו לצדדין, נכנסו כל העם שנה להם משה פרקם, נמצא ביד כל העם אחד, ביד הזקנים שנים, ביד בני אהרן שלשה, ביד אהרן ארבעה וכו' כדאיתא בעירובין (נד ב): (לג) **ויתן על פניו מסוה** - כתר גומו בית אפי, לשון ארמי הוא בתלמוד סוי לבא ועוד בכתובות (ס א) הוה קא מסוה לאפה, לשון הבטה, היה מסתכל בה, אף כאן מסוה בגד הניתן כנגד הפרצוף ובית העיניים, ולכבוד קרני ההוד שלא יזונו הכל מהם היה נותן המסוה כנגדן ונטלו בשעה שהיה מדבר עם ישראל, ובשעה שהמקום נדבר עמו עד צאתו, ובצאתו יצא בלא מסוה: (לד-לה) **ודבר אל בני ישראל** - וראו קרני ההוד בפניו. וכשהוא מסתלק מהם: **והשיב משה את המסוה על פניו עד באו לדבר אתו** - וכשבא לדבר אתו נטלו מעל פניו:

רשב"ם

(כט) **כי קרן** - לשון הוד. וכמוהו קרנים מידו לו. והמדמהו לקרני ראם קרניו אינו אלא שוטה. כי שתי מחלקות הם ברוב תיבות שבתורה. וגם מנחם כן פירש: (לג) **מסוה** - בגד הקרוי כן. והו"ו בו עיקר כמו ו' של מקוה ישראל. וגם תי"ו של סותה עיקר, ושני מלבושים הם ושני גזרות. וכן פתר דונש והדין עמו:

אבן עזרא

(לג) **מסוה כדמות כסות**. וי"א כי כמוהו ובדס ענבים סותה (ברא' מט, יא). ואל תתמה בעבור היות וי"ו מסוה נראית, ולא כן וי"ו סותה. כי הנה עולתה (הושע י, יג), ועולתה (איוב ה, טז). עול ימים (ישע'י סה, כ). גם עוילים (איוב יט, יח). אל תוך המחנה (דברים כג, יא), גם ויבחר אותם בתוך (ברא' טו, ז). יש אומרים שהאור היה מתחדש בפני משה בכל עת, שהיה בא אל אהל מועד וידבר עם השם. והיה יוצא, והאור עומד כל זמן, שהיה מדבר אל בני ישראל דברי השם, ובכלותו ישים המסוה, שידע שיסור האור וישבו פניו כאשר היו. וזה יהיה גרעון למשה, אם יראו ישראל פניו בלי אור, על כן היה משים המסוה. ובבאו לדבר אל השם ישים המסוה לקבל האור. והגאון אמר, כי האור לא סר מפניו עד יום מותו, על כן לא כהתה עינו. וזהו הנכון. רק אמר, כי טעם המסוה, בעבור שלא יפחדו ישראל בריבם זה עם זה. ולפי דעתי, כי שם המסוה בעבור כבוד האור, שחדש השם בפניו, שלא יראוהו ישראל בכל רגע, רק כאשר ידבר אליהם דברי השם, ויסיר את המסוה בבואו אל אהל מועד, שידבר עם השם פנים בפנים, וזה טעם ובבא משה: (לה) וראו והנה טעם **והשיב משה את המסוה**, וכן עשה תמיד. וככה היה משפטו עם ישראל עד יום שאספו כבוד השם אליו, ולא נודע קבורתו בחמלת ד' עליו. ברוך אשר בחר בו ושם רוח קדשו בקרבו:

עמק דבר

(כט) **ויהי ברדת משה וגו'**. אלו בא הכתוב לספר שיד משה מן ההר הכי מיבעי וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות בידו ומשה לא ידע וגו'. ובאשר יפלא בדעתנו איך לא ראה משה קרני ההוד שעל פניו. משי"ה ביאר והיה ברדת משה מן ההר. דבעודנו בהר לא היה קרני הוד. דשם היה אור השכינה וכדאי' בפסחים ד"ח למה הצדיקים דומין בפני השכנה כנר לפני האבוקה. ורק ברדת משה מן ההר וגם אז כ"ד שהלוחות היו בידו לא היה למשה לדעת שהקרנים מידו לו שחשב שהקרנים המה מהלוחות. ורק כשהניחם בארון ודאי נודע לו. וזהו שהודיע הכתוב. ויהי ברדת משה מהר סיני. כשעודנו בהר אע"פ שירוד. וגם כאשר שני לוחות העדות ביד משה ברדתו מן ההר. אע"פ שכבר ירד אך בעוד לוחות העדות בידו. ומשה לא ידע וגו': **בדרבו אתו**. כבר ביארנו לעיל ל"א י"ח דזה הלשון אינו אלא על תורה שבע"פ אשר כ"י שניהם דברו יחדיו. וזהו קירון הפנים שהשיג בלוחות השניות. וכדאי' בירושלי' שקלים פ"ג דר"י אמר דלכן פניו מאירים משום דאולפן שכיחא ליה. וכן ר' אבהו שהאירו פניו אמר תוספתא עתיקתא מצא וחכמת אדם תאיר פניו. והכי אי' בנדרים דמ"ט ב' דרבי יהודה אמר דפניו מאירים משום דחכמת אדם תאיר פניו וכש"כ כשמשה רבינו עמד בשעת כתיב על כל הקבלות שלמד בראשונה ועמד עליהם בשניה לדעת מקורם בתורה שבכתב ובה השיג בתמידות של מ' יום אלו הארת פנים עד שקרן עור פניו לעולם:

במדבר פרק כז
 (יט) וְהֶעֱמַדְתָּ אֹתוֹ לְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
 וְלִפְנֵי כָל הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ
 לְעֵינֵיהֶם : (כ) וְנִתְּתָה מִהוֹדֶךָ עָלָיו
 לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
 (כא) וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֵד וְשָׁאַל
 לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לְפָנָי יִקְנֹק עַל
 פִּי יִצְאוּ וְעַל פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֵתוֹ וְכָל הָעֵדָה :

רש"י
 (יט) **וצויתתה אתו** - על ישראל, דע שטרחנין הם סרבנים הם, על מנת
 שתקבל עליך : (כ) **ונתתה מהודך עליו** - זה קירון עור פנים : **מהודך**
 - ולא כל הודך נמצינו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה :
למען ישמעו כל עדת בני ישראל - שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה
 כדרך שנוהגין בד' : (כא) **ולפני אלעזר הכהן יעמד** - הרי שאלתך
 ששאלת שאין הכבוד הזה זו מבית אביך, שאף יהושע יהא צריך
 לאלעזר : **ושאל לו** - כשיצטרך לצאת למלחמה : **על פיו** - של אלעזר :
וכל העדה - סנהדרין :

חבוקה פרק ג
 (ג) אֲלוֹהַּ מִתְיַמֵּן יְבוֹא וְקִדּוּשׁ מִהֵרָ פֶּאֶרְךָ סֵלָה כִּסֵּה שְׁמַיִם הוֹדוּ וַיִּתְהַלְּתוּ מִלְּאֵה הָאָרֶץ : (ד) וְנִגְהַ כְּאוֹר יִתְהַלְּקָה
 כִּרְגָמִים מִיָּדוֹ לוֹ וְשֵׁם חֲבִילוֹן עֲזָה :

שם משמאל – כי תשא תרע"ב
כי קרן עור פני משה. נראה כי בפעם הראשונה ברדתו מן ההר לא קרן עור פניו, דאל"כ מדוע לא יראו אז
 מגשת אליו, ואם באמת הי' גם אז קירון פניו, שוב לא נתחדש להם דבר ומדוע נתייראו עתה. ונראה דענין
 קירון עור פניו הוא אור החוזר מזיו השכינה כמו שרואין במראה מלוטשת אור הנר העומד נגדו, ומובן
 שזה תלוי בליטוש המראה אם היא מלוטשת יותר מאירה יותר. וע"כ יש לומר שבמה שאמר מחני נא
 מספרך ומסר נפשו עבור כלל ישראל, עבור זה עצמו שב גם גוף שלו מלוטש ומאיר ביותר, מה שלא הי' כן
 בלוחות הראשונות, אף שלעצם מעלתו הי' אז אלף פעמים יותר כמבואר במגלה עמוקות, מ"מ זה הי'
 לענין מעלת נפשו אבל לא לענין מעלת גופו :
 ובה יש לומר דהנה במד"ר בראשית (פי' י"א) דשבת מתברך במאור פנים שאין אור פניו של אדם בחול
 כמו בשבת, אך זה הוא לעומת שהוא מזכך עצמו בימי החול, ומוסר את כל עניני גופו עבור יום השבת,
 היינו שנותן את לבו אל כל דבר גשמי הבא לידו ומחשב הפסד מניעת עשייתו נגד עריבת השבת הבא
 לקראתו, וכן להיפוך נגד מה שיפסיד עריבת השבת ובוחר להשליך טנופא דהאי עלמא, ובה נעשה מזוכך
 כשהגיע יום השבת מאיר יום השבת על פניו, כי פניו נעשו כמראה המלוטשת כנ"ל. וזהו ברכו במאור
 פנים :